

MARCEL WILLARD:

VÁDOL A VÉDELEM

Szíkra, Budapest, 1955. 399 oldal.

Nem a hősök, nem egyes kiemelkedő nagy személyiségek a történelem formálói, de példájuk nagy hatással lehet, és többnyire van is, a történelem igazi alkotóira, a néptömegekre. Ilyen emberekről ír könyvében Marcel Willard; olyan emberekről, akik a maguk emberségével emberségre, helyállásukkal helyállásra, bátorságukkal bátorságra neveltek sok-sok tízezer és százezer társukat. Olyan emberekről beszél ez a könyv, akik rendíthetetlenül hittek a társadalmi igazságban, akik elnyomott testvéreikért bátran szálltak szembe az elnyomók rendszerével, nyugodtan tekintettek a halál szemébe: ők tudták, hogy életük nagy és szent célját, a világ dolgozó milliónak felszabadulását semmi sem akadályozhatja meg. Alakjuk nemcsak lelkesítő, de harcuk, puritán életük, a börtön és a halál küszöbén tanúsított magatartásuk, valóban meghatározó is.

Marcel Willard „Vádol a védelem” című könyvében a nemzetközi munkásmozgalom egy-egy hősi fejezetét eleveníti meg, a burzsoázia és a proletariátus több mint másfélszázados küzdelmének néhány válogatott epizódját gyűjti csokorba. Sokan úgy képzelték, hogy az elnyomtatás és kizsákmányolás elleni harc felszámolásához elegendő lesz, ha néhány — olykor véres kimenetelű — bírósági komédiával rettentik el ellenfeleiket a további küzdelemtől. Persze igyekeztek, hogy a munkásmozgalom legjobbjai essenek a terror áldozatául, de tévedtek számításaikban, mert a munkásosztály harca minden üldöztetés ellenére is tovább fokozódott. Egyesek, a gyengék és állhatatlanok megtörtek az üldöztetés alatt, többségük azonban hőiesen kitartott osztálya és meggyőződése mellett s a bíróság tárgyalótermét egy nagy eszme szószékévé változtatta át. A vádlottak lendültek támadásba, vádlókká lettek, leleplezték az uralkodó osztályt és a fennálló államrend igazi jellegét, tanították társaikat. Így tett Babeuf és Blanqui, így Marx és Dimitrov, így a fasizmus ellen harcoló ellenállók és a munkásmozgalom, a Kommunista Pártok legutóbbi áldozatai egészen napjainkig.

Kevés hivatottabb vállalkozhatott volna e könyv megírására a nem régen elhunyt Marcel Willardnál. Ő maga jogász, s egyúttal a munkásmozgalom, a Francia Kommunista Párt régi, kipróbált harcosa. A nemzetközi munkásmozgalom nem egy vezetője ellen indított perben vett részt védőként és behatóan tanulmányozta azokat a pereket is, amelyeknek nem volt közvetlen részese.

A könyv előszavában Willard kísérletet tesz, hogy meghatározza a forradalmár bíróság előtti magatartásának és védekezésének módszertanát. Lenin Sztaszovához intézett levele alapján megállapítja, hogy az osztálybíróság előtti védekezésnek mindig következetes *politikai védelem*-nek kell lennie. A védelemnek fel kell használnia a rendelkezésre álló tényleges és jogi bizonyító eszközöket is, de mindig alárendelve ezeket a politikai védelem célkitűzéseinek. A hivatásos jogász, hacsak maga is nem igaz forradalmár — mint amilyen Marcel Willard volt —, hajlamos arra, hogy megakadályozza „védenec” politikai védekezését. Ezért tanít Lenin már említett levelében arra, hogy a harcos a bíróság előtt, még akkor is, ha módja volt védőjéül becsületes jogászt választania, csak magára számítson és egyedül saját maga biztosíthatja és irányíthatja politikai védelmét.

E lenini tanítások kristálytiszta alkalmazását figyelhetjük meg a híres lipcei perben, pedig ott a vádlott Dimitrovnak nemcsak a bírósággal, hanem kirendelt fasiszta védőjével is szilárdan kellett harcolnia. A bizonyító eljárás során beigazolódott, hogy Dimitrov a Reichstag felgyújtásának időpontjában nem is tartózkodott Berlinben, Dimitrov azonban azt akarta bebizonyítani, és be is bizonyította, hogy ezt a tettet kommunista nem követhette el. Önmagát is úgy védhette legjobban, ha megvédi osztályát és pártját. A marxi—lenini tanítások elítélik a terrorakciókat, s emellett — hangoztatta Dimitrov — a kommunistáknak semmi érdeke sem fűződhetett a gyújtogatáshoz. Ezt csak a fasiszták követhették el, mert az ő malmukra hajtotta a német politika akkoriban oly zavaros vizét.

A Dimitrov által követett stratégia lényege: védekezése politikai és támadó jellegű. Utóbb önmaga a következőkben foglalta össze a tárgyaláson követett stratégiáját:

„Először is magunkhoz kell ragadni és meg kell tartani a kezdeményezést.

Ennek a kezdeményezésnek birtokában stratégiai tervet kellett kidolgoznom és végrehajtanom.

Arra törekedtem, hogy nécsak a vádat semmisítsem meg politikailag, hanem magát az ellenséget is. Mégpedig a közvélemény előtt semmisítsem meg és tegyem nevetségessé.

A rendőrségen kezdtem. Aztán a vizsgálóbíró, a híres Vogt következett...

Érélyesen támadtam a két ügyészt: Parrisiust és Wernert.

Aztán az ügyvédeket, különösen dr. Sackot, Torgler ügyvédjét és természetesen dr. Teichertet [Dimitrov kirendelt védője] is. Az utóbbi ezt nem is tudta kiheverni.

És mindig támadtam a sajtót is, a hitlerista sajtót; igyekeztem leleplezni mindegyik rágalomhadjáratát, amelyek közvetve tájékoztattak útéseim haderejéről.

A törvényszék ilyenformán elszigetelődött, gyenge lett...“

Hogyan kell tehát védekeznie a kommunistának a bíróság előtt? A forradalmár védekezése akkor helyes — adja meg a választ Willard —, „ha megfelel a dolgozó tömegek érdekeinek. Ez az egyetlen elengedhetetlen követelmény“.

A munkásmozgalomnak mindazon vezetői, akiknek perét a szerző ismerteti, tudatosan vagy csak a forradalmár helyes érzékével felismerték és tartották magukat ehhez a követelményhez. Így tett Babeuf és Blanqui is, pedig ők még nem voltak megfelelő ideológiai fegyverzettel ellátva. Soha nem tagadták gyávák módjára tetteiket és gondolataikat, nem védekeztek, hanem támadtak. Nem a maguk büntelenségét kívánták bebizonyítani, hanem a fennálló rend igazságtalanságát, amely ellen harcolni jogos. Így lettek vádlottakból vádlókká, az elnyomottak szószólóivá az elnyomók bírósága előtt is.

Ez a magatartás, a politikai védelemnek a szembeszegezése a vádhatóságokkal Babeufnál és Blanquinál még nem tudatos, elméletileg még nem megalapozott. Ez a magatartás náluk még csak „forradalmi ösztön“ és még nem minden társuknak jellemzője. Willard itt Engelst idézi: „Nem mindenkiben van meg a forradalmár ösztön és gyors elhatározóképeség, ami Blanquit jellemzi. Bármilyen sokat beszél is Hamlet energiáról, bármilyen nagyon szeretne is energikus lenni, mégis mindig megmarad töprengő Hamletnek.“

A politikai védelem első tudatos alkalmazása a Marx Károly ellen 1848 őszén indított kölni „lázadási“ perben tanulmányozható. Marxot azért fogták perbe, mert — midőn a porosz katonai reakció szétkergette a nemzetgyűlést — két társával felhívást készített és tett közzé az aktív ellenállásra. Védekezése a bíróság előtt — miként ezt Willard különösen kiemeli — politikai remekmű. Egy szó sem esik saját személyéről, nem maga és társai büntelenségét bizonygatja, hanem politikai alapon támadja meg a vádat és a rendszert. Mélyrehatóan elemezte az 1848-as forradalmak jellegét, az adott korszak történeti körülményeit és támadta a királyi államcsínyt, mely 1848 novemberében szétzavarta a tehetetlen nemzetgyűlést. Marx az államcsínyt vádolta törvénytelenséggel, s így ellene minden eszköz jogosságát hirdette. Marx célja e beszédével az volt, hogy kortársai szemét felnyitva, ráirányítsa figyelmüket a német történelmi fejlődés legégetőbb problémáira.

A bíróság előtt elmondott dialektikai remekének óriási hatása volt. Meggyőzte az esküdteket és sokkal szélesebb körben is megvilágította a tennivalókat: a munkásság nem maradhat tovább közömbös, szövetkeznie kell a feudális reakció ellen a burzsoá demokrácia táborával. Ezt követelte 1848-ban az egész német nép érdeke.

Marx már nemcsak a forradalmár ösztönével volt felfegyverezve, mikor a porosz reakció bírósága előtt vívta harcát, hanem elméletileg is szilárd talajon állt és ez hozta meg hatalmas győzelmét a bíróság és a mögötte álló reakciós erők felett. Marx és Engels zsepiális tanításai néhány évtized alatt mély gyökeret eresztettek a munkásmozgalomban és a nemzetközi munkásmozgalom harcosait következetes, forradalmi ideológiáival fegyverezték fel. Ez nyomjára bélyegét a 19. század második felében és a 20. század elején lefolytatott perekre, melyekben a vádlottak már módszeresen és tudatosan alkalmazzák a politikai védelmet. Ezt mutatják az I. Internacionále harcosai, az orosz bolsevikok, a lengyel Waryński, a német antimilitaristák: a két Liebknecht, Wilhelm és Karl, Bebel és Rosa Luxemburg, vagy a Thorez ellen lefolytatott „bűnperek“.

Minél nagyobb tömegeket mozgató meg a proletariátus forradalmi mozgalma, annál elkeseredettebben vetették rá magukat a nagyburzsoázia kopói azokra, akiket legveszélyesebbeknek tartottak. Minden ürügyet alkalmassnak találtak: akár egy újságcikket, akár egy parlamenti felszólalást, hogy perbe fogják és — mint csalóka módon remélték — megfőrik a munkásmozgalom legjobbjait. Az államapparátus is egyre brutálisabb eszközöket alkalmazott, s ebben az orosz cárizmus politikai titkos rendőrsége, a hírhedt Ochraha járt elől, mely módszereiben méltó elődje a hitleri Gestapónak. A letartóztatottakat testileg és lelkileg akarták megtörni, a vizsgálati fogság a kínzenvedések kálváriájává változott. Eszközeik változatosak voltak: kínvallatás, rábeszélés, megfélemlítés, hazugságok, majd ismét és ismét kínzások.

Ezekben az években alakultak ki a forradalmárok politikai védekezésének leghelyesebb formái. Minthogy a rendőrség és bíróság az egész szervezet felgöngyölítését tűzte ki céljául, nagyon kellett ügyelniük a vádlottaknak arra, hogy ne adjanak ki olyan adatokat, amelyek ezt a célt elősegíthetnék. Mindenekelőtt az orosz bolsevikok mutattak példát. A bíróság előtt is büszkén vallották elveiket, széleskörűen fejtegették a Bolsevik Párt politikai programját, leleplezték az elnyomatás rendszerét, de megtagadtak minden felvilágosítást, melyek szervezeti kérdésekre és módszerekre vonatkoztak. Volt néhány, akit megtört a vizsgálati fogság számtalan kínzenvedése, léprement a rábeszélő, „barátságos“ szavaknak és „beszél“, s minden esetben ráfizetett erre ő maga is és az egész mozgalom is. Ezért ajánlotta a Bolsevik Párt tagjainak azt, hogy letartóztatás esetén tagadják meg a választ a vizsgálóbíró ilyen kérdéseire.

A könyv középpontjában a nemzetközi munkásmozgalom egyik legnagyobb győzelme, a híres lipcei per áll. Ez a per világjelentőségűvé vált, mert közvetlenül a hitleri fasizmus uralomrajutása után országvilág színe előtt leplezte le a fasiszta hazugság- és terrorgépezetet és bizonyította be annak gyengeségét. Egy egész ország rendőri és bírói apparátusa nem tudott megbirkózni egyetlen bátor kommunista harccsal.

G. M. Dimitrov, a Kommunista Internacionále egyik felelős vezetője elleni perrel a náci fasizmus és a nemzetközi reakció szövetkezett erői nemcsak a hitleristák németországi helyzetét akarták megszilárdítani, hanem a kommunista mozgalomra is nagy csapást akartak mérni. A bírósági komédia azonban a rendezők ellen fordult. Dimitrov leleplezte a Reichstag felgyújtásában bűnös fasiszta maffiát, leleplezte a német burzsoázia szerepét is és megtisztítva minden ráfröccsentett mocsktól, magasra emelte a munkásosztály harci zászlaját. Bátran hirdette eszméit a fasiszta vérbíróság előtt, megvédte a gyalázatos hazugságoktól Németország Kommunista Pártját és a marxiz-lenini eszméket is. Bátor, megalkuvás nélküli harca az egész világon minden becsületet emberben nagy rokonszenvet keltett, s végül a hitleristák és a velük szövetkezett erők teljes vereségével végződött.

A lipcei per sok tanulsággal szolgált. Willard rámutat könyvében a politikai tanulságokra is, de mindenekelőtt azt elemzi és bizonyítja be, hogy a kommunista védekezésnek egyedül helyes módja az, amelyet Dimitrov alkalmazott, s amelyet a nemzetközi munkásmozgalom évszázados harca és tapasztalatai alakítottak ki. Vádlott társai, akik nem merték őt követni hősiesség útján, nem nyertek semmit sem megalkuvásukkal, nem is beszélve az árulóvá züllött Torglerről.

A lipcei vereség után a hitleristák nem mertek többé nyilvános pereket rendezni, de azért vad terrorjuk egyre csak fokozódott. A német munkásmozgalom, a német kommunisták legjobbait azonban sem a haláltáborok kínzókamrái, sem a hóhérbárd nem félemlítette meg. Lekésítette őket Dimitrov példája, az állandóan kínzott, de megtörhetetlen Thälmann kitartása, s a bírósági komédiákon, ahol elítélték őket, a fasiszmus vádlóiként, a német nép igazi szószólóiként léptek fel.

Méltóak voltak hozzájuk más országokbeli társaik is. Osztályuk és pártjuk igazát hirdették a fasiszta vagy félfasiszta rendszerek bíróságai előtt Rákosi Mátyás, a román nép felszabadulásáért küzdő bukaresti vasutasok, az albán kommunisták és Brazília hőse, „a reménység lovagja”: Carlos Prestes. Bátran szálltak szembe a fasiszta Németországgal kacérkodó francia politikai körökkel a becsület útján haladó francia kommunista képviselők nemcsak a parlament szónoki emelvényén, hanem a bíróság tárgyalótermében is. Igazi hősöknek bizonyultak a hitlerizmus által eltiport országok legjobb fiai, az ellenállók. Fegyverrel a kezükben harcoltak, életüket áldozták népük szabadságáért, és jelentős mértékben

járultak hozzá a fasiszta Németország feletti győzelemhez. Hűek maradtak népükhöz és önmagukhoz a hitleri Gestapo börtöneiben és kínzókamráiban, a statáriális vérbíróságok előtt, az akasztófa alatt, vagy a kivégzőosztagok puskacsőveivel szemben.

A második világháborúban a demokrácia és a haladás erői győzedelmeskedtek a faszizmus felett. A népek fellélegeztek, új remények ébredtek: a győztes nagyhatalmak együttműködése a népek és országok békés felvirágzásához fog vezetni. A burzsoázia legreakciósbab csoportjai azonban félték ettől, s elhatározták, hogy felélesztve a fasiszta barbárság eszközeit, ádáz harcot indítanak a haladás tábora ellen.

A kommunistákat, a haladás zászlóvivőit vették célba fegyverekkel. Mondvacsinált vádakkal bíróság elé állították az amerikai munkásosztály legjobbait, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának tizenkét vezetőjét. Az amerikai monopoltőke reakciós csoportjainak az volt a céljuk e perrel, hogy „háborús vágányokra“ állítsák át az amerikai igazságszolgáltatást. William Foster, Eugene Dennis és társaik a bíróság előtt leplezték és megbélyegezték ezeket a törekvéseket.

A reakciós monopolista csoportok azonban nemcsak az Egyesült Államokban indították meg támadásukat a munkásmozgalom élcsapata, a Kommunista Párt ellen, hanem hasonszórú szövetségeseikre leltek más országokban is.

Franciaország szélsőséges gyarmatosító körei ádáz gyűlöletet tápláltak szívéükben a gyarmati elnyomatásban synylődő népek háború után egyre jobban fellendülő szabadságmozgalmaival szemben. Harcba indultak ellenük, s elsősorban a kommunisták ellen, akik elítélték a barbár gyarmati rabszolgaságot. Bíróság elé állították és elítélték az afrikai négerek emberibb életéért küzdő harcosokat, de azok fényesen bebizonyították, hogy kik az őket elítélő bíróság igazi gazdáit, leplezték, hogy e bíróság nem a francia népet képviseli.

A szennyes vietnami háború hónapról hónapra nagyobb utálatot és ellenállást váltott ki a francia tömegekben. A háborút támogató gyarmatosító csoportnak sürgős szüksége volt elrettentő példára: ezért rendezték meg a fiatal tengerész, Henri Martin „hazaárulási“ perét. Ez a per óriási tömegfelháborodást, tiltakozást és ellenállást váltott ki, és ezért nem sikerült kiszabni a már előre eltervelt „példás“ büntetést. Henri Martin tiltakozott, hogy ő, aki már tizenhat éves korában a maquis-ban harcolt a német megszállók ellen, hazaáruló lenne. „Franciaország becsületét védem azzal, hogy az igazságtalan vietnami háború ellen harcolok“ — vágta büszkén bírái szemébe.

A francia tömegek egyre fokozódó tiltakozása még vadabb kalandokba ikergette a gyarmatosítókat és szövetségeseiket, s e kalandok igazi vesztesei mindannyiszor ők maguk lettek. 1952-ben államellenes összeesküvés hazug vádjával letartóztatták Jacques Duclost. A vádat hamarosan kénytelenek voltak elejteni s ez súlyos vereség volt. Duclos ugyanis

még kihallgatásai során ráirányította a közvélemény figyelmét arra, hogy kik azok, akik valójában összeesküvést szőnek az állam, Franciaország és a francia nép ellen. E tanulság még mindig nem volt elég! Most hazaárulás és a hadsereg demoralizálásának vádját emelték a francia ifjúság szövetségének és a szakszervezeteknek azon vezetői ellen, akik elítélték a háborút. A monopoltőke reakciós urai megint vereséget szenvedtek, ismét csak az ő népellenes, háborús terveikre irányították a vádlottak a közvélemény reflektorának átható fénycsóvját.

S ezzel még nem zárul le a sor. Willard beszámol a görög szabadságharcosok elleni vadállati terrorról, azokról a bírósági eljárásokról, melyek százával áldozták fel a görög ellenállókat, a kommunistákat egyes imperialista körök háborús terveinek oltárán. Megható szavakkal emlékezik meg a hazugság és rágalom hős áldozatairól, a Rosenberg házaspár tragédiájáról is. Könyve nem térhet ki a munkásmozgalom eltiprására indított minden perre, s a legjelentősebbek közül is sokat kellett elhagynia. Mindaz, amit a szerző leír, a munkásosztály hősi harcának ragyogóan szép példája, és példája annak, hogyan viselkedik az igaz forradalmár, a béke ügyének becsületes harcosa vádlói előtt.

*

Könyve előszavában a szerző arról ír, hogy nem történelmet, nem történelemkönyvet akart olvasói kezébe adni.

Valójában mégis történelmet írt: válogatott fejezeteket a dolgozók és az elnyomott népek szabadságáért vívott harc történelméből. E harc leghősibb fejezeteit foglalja össze, röviden, de lángoló szavakkal festve meg a munkásosztály elszántságát. A történetíró pontosságával, az avatott jogtudós alaposágával s a forradalmár harcos tapasztalataival tárja fel ezeknek a dicső epizódoknak a körülményeit is. És Willard nem marad meg az események krónikásának, hanem értékeli azokat, rámutat az adódó tanulságokra, a helyes és jó módszerekre, vagy éppen az esetleg elkövetett hibákra.

Mi a történetírás célja? Az, hogy a múlt eseményeinek megvilágításával tanítsa a ma élőket és utódaikat; a történetírásnak tehát nevelnie kell. S mi a célja könyvével Marcel Willardnak? Erre is megfelelő művének előszavában.

Elsősorban a munkásmozgalom fiatal harcosait akarja tanítani, nekik szánja könyvét. Fel akarja őket vértetni az elkövetkező harcok idejére a proletariátus mozgalmanak sokévtizedes tapasztalataival. „Ha abban a harcban — írja —, amelyet bajtársaiddal együtt menetelve a kenyérért, a szabadságért, a tisztességért, a békeéért folytatasz, az ellenség bérenceinek gyamúsítására vagy vádjára börtönbe vetnek, és ha kételkedni kezdenél önmagadban, saját erődben, a mi erőnkben, akkor emlékezzél vissza ezekre a férfiakra, ezekre a nőkre, akik — mint te,

bilincsbé verve — győzelmesen dacolni tudtak azzal az agyaglábú kolosszuossal, amelynek neve: fasizmus.“

A mi ifjúságunk is nagyon sokat meríthet a perek történetéből: áldozatkésztséget és harcos magatartást tanulhat belőlük. A magyar ifjúság nagy tömegei nevelődnek néphadseregünkben, s így különösen fontos volna, ha elterjedne közöttük ez a könyv, mely mindvégig érdekfeszítő, lebilincselő és annyira tanulságos. Jó volna, ha minden tiszt és harcos kezében megfordulna a „Vádol a védelem“, melyből erőt és öntudatot meríthet áldozatos hivatásának teljesítéséhez.

A „Vádol a védelem“ témájánál fogva már önmagában is lebilincseli az olvasót. Az érdekes témához járul szerzője kiváló előadásmódja. A mű seholsem válik unalmassá vagy egyhangúvá, első lapjától az utolsóig lekötö az olvasó figyelmét. A könyvnek ezek a tulajdonságai biztosítják, hogy szerzője elérje művével az előszavában maga elé tűzött célt.

R. G.

